

Zadanie 5.1. Opracowywanie strategii zwalczania agrofagów na terenie kraju oraz wsparcie działań na rzecz pozyskiwania nowych rynków zbytu dla krajowych produktów pochodzenia roślinnego.

Uzasadnienie realizacji zadania:

Przepisy Unii Europejskiej (tj. przepisy wykonawcze wydane na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2031 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie środków ochronnych przeciwko agrofagom roślin, zmieniającego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 228/2013, (UE) nr 652/2014 i (UE) nr 1143/2014 oraz uchylającego dyrektywy Rady 69/464/EWG, 74/647/EWG, 93/85/EWG, 98/57/WE, 2000/29/WE, 2006/91/WE i 2007/33/WE (Dz. Urz. UE L 317 z 23.11.2016, str. 4, z późn. zm.), zwanego dalej „rozporządzeniem 2031/2016”, określają organizmy kwarantannowe dla Unii, których wprowadzanie na obszar Unii Europejskiej, a zatem także Polski, jest zabronione. Przepisy te regulują również zakres towarów, które ze względu na stwarzane ryzyko fitosanitarne nie mogą być sprowadzane do Unii Europejskiej z państw trzecich, a także towary, które przed wprowadzeniem na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej powinny być poddane granicznej kontroli fitosanitarnej.

Mając na uwadze pojawiające się nowe zagrożenia fitosanitarne, wiążące się z intensyfikacją międzynarodowego obrotu materiałem roślinnym oraz zmianami klimatu, w celu zapewnienia bezpieczeństwa upraw oraz ekosystemów Unii Europejskiej konieczna jest stała aktualizacja sporządzonych do tej pory analiz ryzyka (dla agrofagów, jak i towarów objętych regulacjami fitosanitarnymi) oraz wykonywanie ich dla nowych agrofagów i towarów, które mogą wymagać objęcia ich środkami fitosanitarnymi. Analizy takie powinny stanowić podstawę dla kreowania stanowiska Rzeczypospolitej Polskiej prezentowanego na forum organów Unii Europejskiej oraz ewentualnych zmian krajowych przepisów prawnych w zakresie ochrony roślin przed agrofagami. Przepisy art. 31 rozporządzenia 2016/2031 przewidują bowiem możliwość przyjęcia przez państwa członkowskie bardziej rygorystycznych środków fitosanitarnych, niż wynikające z przepisów tego rozporządzenia. Ponadto, rezultaty oceny ryzyka mogą stanowić podstawę do planowania działań w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa fitosanitarnego kraju poprzez skierowanie większej uwagi na organizmy stwarzające duże zagrożenie czy też wysokie ryzyko zadomowienia i rozprzestrzenienia, powodujące jednocześnie największe potencjalne szkody.

Rozporządzenie 2016/2031 nakłada na państwa członkowskie obowiązek przygotowania planów awaryjnych (art. 25 rozporządzenia 2016/2031) oraz planów działania (art. 27 rozporządzenia 2016/2031) na wypadek wystąpienia agrofagów priorytetowych. Agrofagi priorytetowe zostały wyodrębnione spośród agrofagów kwarantannowych dla Unii przepisami rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2019/1702 z dnia 1 sierpnia 2019 r. uzupełniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2031 przez ustanowienie wykazu agrofagów priorytetowych (Dz. Urz. UE L 260 z 11.10.2019, str. 8), przy czym grupa ta obejmuje agrofagi szczególnie groźne, mogące powodować szkody o znacznym znaczeniu gospodarczym. Zatem, zgodnie z przepisami rozporządzenia 2016/2031 państwa członkowskie powinny dysponować gotowymi scenariuszami działań, na wypadek wystąpienia takich agrofagów, aby zapewnić szybkość i skuteczność ich eradykacji oraz wyeliminować ryzyko ich dalszego rozprzestrzenienia się. Plany te, stanowić powinny podstawę dla podejmowania działań przez jednostki administracji, przede wszystkim PIORiN.

Szereg państw trzecich (państwa Ameryki Północnej, Ameryki Południowej, Azji) przed otwarciem rynku dla nowych towarów, wymaga dostarczenia danych niezbędnych dla dokonania analizy ryzyka fitosanitarnego. Dane te obejmują zarówno informacje o strukturze administracji państwowej odpowiedzialnej za obszar zdrowia roślin oraz bezpieczeństwa żywności, jak również dane o stanie fitosanitarnym państwa eksportującego, sposobach uprawy roślin i warunkach glebowo-klimatycznych. W ramach zadania opracowywane będą zatem materiały wymagane przez państwa trzecie na potrzeby sporządzenia analizy ryzyka fitosanitarnego.

Czynnikiem ograniczającym możliwość wysyłki towarów na odległe rynki są także trudności z zachowaniem odpowiedniej ich jakości podczas długotrwałego transportu drogą morską. Celem zadania będzie zatem dążenie do ograniczenia strat w całym łańcuchu dystrybucyjnym owoców i warzyw poprzez doskonalenie technologii przechowywania towarów (owoców, warzyw) oraz

wybranych innowacyjnych metod fizyko-chemicznych (ozonowanie, jonizacja, pozbiorcze traktowanie – gazowe i termiczne, zamglawianie, moczenie, wykorzystanie powłok jadalnych) oraz innowacyjnych opakowań w celu zwiększenia trwałości owoców i warzyw podczas przechowywania i obrotu towarowego oraz ograniczenia strat związanych z rozwojem chorób przechowalniczych.

W wyniku realizacji zadania opracowane zostaną protokoły łańcucha dostaw (w tym krótkich łańcuchów) na potrzeby producentów i dystrybutorów produktów ogrodnich. Badania i opracowywane zalecenia będą odnosiły się przede wszystkim do nowo pozyskiwanych rynków zbytu.

Cel zadania w 2021 r.: 1) Wsparcie MRiRW i PIORIN w opracowaniu poradników przeprowadzania oceny zdrowia pomidora i innych gatunków roślin w zależności od potrzeb; 2) Wsparcie MRiRW oraz gospodarki naszego kraju w eksporcie owoców i warzyw na dalekie rynki poprzez opracowanie aktualnych raportów ocen zagrożenia agrofagami (PRA) dla poszczególnych upraw roślin ogrodnich; 3) Wsparcie MRiRW oraz innych urzędów oraz podmiotów zaangażowanych w umożliwienie eksportu owoców borówki do Indii i Japonii poprzez przygotowanie oceny dotyczącej warunków stosowania metody „cold treatment” i jej wpływu na przeżywalność określonych szkodników uzależniające otwarcie rynku tych krajów; 4) Doskonalenie technologii przechowywania owoców i warzyw oraz optymalizacja wybranych innowacyjnych metod fizyko-chemicznych, zastosowanie innowacyjnych opakowań w celu zwiększenia trwałości owoców i warzyw podczas przechowywania i obrotu towarowego dla ograniczenia strat w całym łańcuchu dystrybucyjnym, w tym w eksporcie na nowe i istniejące rynki zbytu.

Opis zadania – zakres rzeczowy planowany na 2021 r.:

- 1) opracowanie poradników przeprowadzania oceny zdrowia roślin przed wydaniem paszportu roślin;
- 2) wykonanie oraz aktualizacja raportów na potrzeby wykonania ocen zagrożenia agrofagami przez państwa trzecie, uzależniające otwarcie rynku od przeprowadzenia analizy ryzyka, w tym przygotowanie oceny dotyczącej warunków stosowania metody „cold treatment” w eksporcie borówki do Indii i Japonii;
- 3) doskonalenie technologii przechowywania towarów:
 - a) zbiór owoców i warzyw (o zróżnicowanej jakości i aktywności fizjologicznej);
 - b) założenie doświadczeń przechowalniczych z wykorzystaniem między innymi innowacyjnych technologii, pozbiorcze traktowania, opakowań typu MAP, pochłaniaczy etylenu;
 - c) monitorowanie zmian jakości oraz wybranych parametrów fizjologicznych produktów ogrodnich podczas przechowywania i obrotu towarowego;
 - d) ocena wpływu zastosowania pozbiorcze traktowania (dostępne technologie), opakowań typu MAP, pochłaniaczy etylenu na trwałość produktów ogrodnich podczas przechowywania i symulowanego obrotu towarowego.

Planowane na 2021 r. mierniki dla zadania 5.1.:

1. liczba przygotowanych opracowań: 10 (poradników przeprowadzania oceny zdrowia roślin przed wydaniem paszportu roślin oraz materiałów aplikacyjnych adresowanych do państw trzecich)

Wykorzystanie wyników w praktyce:

Bezpośrednimi odbiorcami wyników będzie Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa. Materiały uzyskane w wyniku realizacji zadania będą podstawą dla działań zwalczających agrofagi priorytetowe. Opracowane w ramach zadania materiały będą stanowiły także podstawę dla protokołów lub umów ustalających zasady importu polskich towarów pochodzenia roślinnego przez państwa trzecie.

Działania związane z ograniczaniem rozprzestrzeniania się nowych chorób i szkodników roślin, jak również otwieraniem do produktów rolnych nowych rynków zbytu, prowadzone są przede wszystkim z myślą o krajowych producentach rolnych i przedsiębiorcach.

Odbiorcami wyników badań z zakresu przechowalnictwa będą producenci rolni i eksporterzy, kierujący towary rolno-spożywcze na dalekie rynki państw trzecich.